

Hiaattheorie

Gijsbert van den Brink heeft in zijn boek *'En de aarde bracht voort'* op drie plaatsen aandacht gegeven aan de hiaattheorie.¹ Hij schrijft onder meer:

Volgens de hiaattheorie moeten we een enorme tijds kloof veronderstellen tussen de eerste twee verzen van Genesis 1. Het eerste vers uit Genesis 1 beschrijft de schepping van het universum zoals die miljarden jaren geleden plaatsvond, terwijl vanaf het tweede vers beschreven wordt hoe het leven tot stand kwam in zes letterlijke scheppingsdagen.²

René Fransen schrijft over de hiaattheorie in *'Gevormd uit sterrenstof'*:

Er is nog een derde groep creationisten te onderscheiden. Die stelt dat de schepping jong is, maar dat de hemel en aarde oud zijn. Dit staat bekend als de gap theory, of als de hiaattheorie. Aanhangers van de hiaattheorie menen dat tussen de eerste twee verzen van Genesis 1 een zeer lange periode zit. Eerst schiep God de hemel en de aarde (vers 1) en pas na zeer lange tijd gaat het scheppingswerk verder (vers 2). Hierdoor is het mogelijk dat wij veraf gelegen sterren kunnen zien. Die zijn geschapen met de hemel en aarde van Genesis 1:1. De oudste gesteentelagen in de aarde kunnen dus ook zeer oud zijn. Maar in tegenstelling tot de progressiefcreationisten gaan aanhangers van de hiaattheorie ervan uit dat de schepping van het leven op aarde recent plaatsvond, in zes dagen van 24 uur. Hierover denkt men in het algemeen net als jongeaardecreationisten.

Wel stelt men bijvoorbeeld dat de schepping van de sterren op dag vier niet duidt op de letterlijke creatie, maar op het zichtbaar worden van de sterren, mogelijk doordat de watermantel rond de aarde (zie hierover het jongeaardecreationisme) op die dag minder dicht werd, zodat het sterrenlicht de aarde kon bereiken. Er wordt een verschil gezien in de grondtekst tussen 'scheppen' (in Genesis 1:1) en 'formeren' (het vormgeven aan geschapen materiaal) in de meeste latere scheppingsdagen.

Een speciale vorm van de hiaattheorie stelt dat de meeste fossielen die wij vinden afkomstig zijn van een eerdere schepping, die door de opstand van de duivel tegen God is vernietigd. Deze opvatting wordt ook wel de restitutieleer genoemd.³

Ik geloof dat Satan pas na de zesde scheppingsdag is gevallen. Dat doe ik, omdat God bij die zesde scheppingsdag zag dat alles zeer goed was.⁴ Ik geloof wel dat God voorwerk heeft gedaan en dat Genesis 1:1-2 dat tot uitdrukking brengt.

---

¹ Zie: *En de aarde bracht voort* blz. 58, 115 en 167

² Zie: *En de aarde bracht voort* blz. 58

³ Zie: *Gevormd uit Sterrenstof* van René Fransen blz. 109-110

⁴ Genesis 1:31

In het boek 'En God zag dat het goed was...' schrijft Rik Peels:

De tekst (uit Genesis 1) bedoelt letterlijk-historisch verstaan te worden: zó is het realiter toegestaan in de morgenstond van de mensheid, van dag tot dag, zo'n 6000 jaar geleden. Bij deze lijn van uitleg is de band met de historie dus rechtstreeks en maximaal. Binnen dit interpretatiemodel zijn diverse varianten, waarvan ik er drie noem. Ten eerste de hiaattheorie, die stelt dat tussen Genesis 1:1 en 1:2 (of 1:3) een miljoenen jaren lange periode ligt. (...)⁵

Uit wat verder volgt wijst Peels de hiaattheorie af. Hij meent dat met de zogenaamde kadertheorie (het schema van zeven dagen als kadervertelling) het meest recht gedaan wordt aan de tekst.

Omdat ik mij enkel wil richten op de hiaattheorie, ga ik voorbij aan alles wat daar niet direct mee te maken heeft. Ik noteer hier het idee dat er zowel tussen Genesis 1:1 en 1:2 als tussen Genesis 1:2 en 1:3 een lange periode kan liggen.

Mart-Jan Paul wijst in zijn boek 'Oorspronkelijk' de hiaattheorie af, mee omdat hij de restitutietheorie vereenzelvigd met de hiaattheorie. Hij schrijft:

Een tweede visie meent dat het eerste vers in Genesis betrekking heeft op een oudere wereld, mogelijk miljoenen of miljarden jaren oud. Bij vers 2 of 3 zijn we volgens deze opvatting echter op strikt historische bodem en gaat het over gebeurtenissen van zesduizend tot tienduizend jaar geleden. Een variant op deze opvatting is de restitutie- of hiaattheorie: de aarde werd woest en ledig, namelijk door een gevallen engel, de satan. Na een bestaan van miljoenen jaren (met planten en dieren, nu fossielen) was er een zesdaagse schepping en schiep God de mens zoals wij die nu kennen.⁶

Verder is het opmerkelijk dat de aarde van Adam en Eva 'de eerste aarde' genoemd wordt. Dat pleit niet voor de aanname dat er een eerdere wereld heeft bestaan die in de periode tussen Genesis 1:1 en 1:2 is vergaan, want dan zou de aarde in Genesis 1:3 in feite de tweede aarde zijn.⁷

Al eerder schreef ik dat ik denk dat de Satan pas gevallen is ná de zesde scheppingsdag. De hierboven door Paul getekende hiaattheorie wijs ik ook af. Bijzonder is dat dergelijke varianten van de hiaattheorie door jongeardecreationisten als enige variant naar voren worden gehaald om vervolgens met tal van argumenten te worden bekritiseerd. Zo wordt dit idee van ouderaardecreationisten het felst bestreden door de jongeardecreationisten. Wat betreft de schepping in zes dagen staan zij dicht bij elkaar, maar ook hier zien wij dat groepen mensen die het dichtst bij elkaar staan elkaar het hevigst bestrijden.

---

⁵ Zie: 'En God zag dat het goed was' onder redactie van William den Boer, René Franssen en Rik Peels blz. 92

⁶ Zie: 'Oorspronkelijk' van dr. M.J. Paul blz. 153

⁷ Zie: 'Oorspronkelijk' van dr. M.J. Paul blz. 285

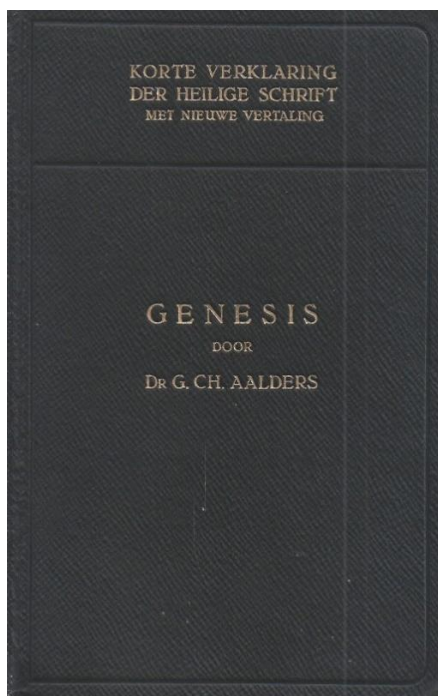
Dit is ook Van den Brink opgevallen. Hij schrijft:

Vaak probeert men daarop de exegese van Genesis zo aan te passen dat deze aansluit bij dit nieuwverworven inzicht, en komt men als gevolg daarvan uit bij een vorm van 'oudeaardecreationisme'. (noot: Daarmee wil ik niet suggereren dat het oudeaardecreationisme historisch gezien ontstaan is in reactie op het jongeaardecreationisme. In feite ging het juist omgekeerd: het jongeaardecreationisme en de zondvloedgeologie ontstonden uit onvrede met het oudeaardecreationisme! ....) Dit gebeurde voor het eerst toen in de negentiende eeuw de reeds genoemde hiaattheorie (Engels: 'gap theory') bedacht werd, volgens welke we een enorme tijds kloof moeten veronderstellen tussen Genesis 1:1 en 1:2. De miljoenen jaren die volgens het wetenschappelijk onderzoek gepasseerd zijn sinds de schepping van de kosmos lokaliseert men dan tussen deze twee verzen.⁸

Nieuwe variant hiaattheorie

Ondanks de vele varianten die de hiaattheorie al kent, wil ik daaraan nog één toevoegen. Ik wil opnieuw Genesis 1:1 en 1:2 lezen en mij daarbij confronteren met wat daarover in de volgende boeken is geschreven:

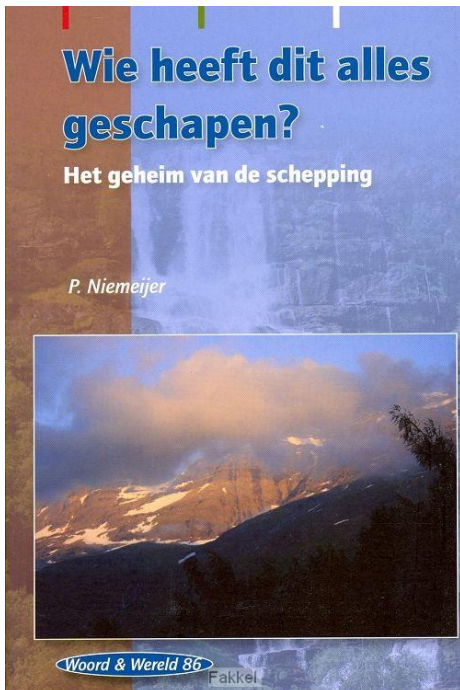
1. *De Korte Verklaring der Heilige Schrift* van Dr. G. CH Aalders

---

⁸ Zie: Zie: *En de aarde bracht voort* blz. 115

2. *Wie heeft dit alles geschapen?* van P. Niemeijer
Uitgeverij Woord en Wereld 2010

3. *In den beginne en verder onder* redactie van dr. G. Kwakkel en
dr. P.H.R. van Houwelingen
Uitgeverij De Vuurbaak 2011

Allereerst wil ik de Bijbel openslaan en diverse vertalingen onder elkaar zetten.

¹In het begin schiep God de hemel en de aarde.

²De aarde was **nog** woest en doods, en duisternis lag over de **oervloed**, maar Gods geest zweefde over het water. (NBV)

¹In het begin schiep God de hemel en de aarde.

²De aarde **nu** was woest en leeg, en duisternis lag over de **watervloed**; en de Geest van God zweefde boven het water. (HSV)

¹In het begin schiep God de hemel en de aarde.

²De aarde was woest en leeg; duisternis lag over de **diepte**, en de geest van God zweefde over de wateren. (WV2012)

¹In den beginne schiep God de hemel en de aarde.

²De aarde **nu** was woest en ledig, en duisternis was op de **afgrond**; en de Geest Gods zweefde op de wateren. (SV77)

De vertaling van vers 1 is bij deze vier vertalingen hetzelfde.

Bij vers 2 treden er kleine verschillen op. Die heb ik geel gemaakt.

De Studiebijbel in Perspectief schrijft over deze beide verzen:

1:1 *schiep*: het werkwoord *bara*, scheppen, wordt in het OT alleen gebruikt voor de goddelijke activiteit; dit is vaak een scheppingswerk ex nihilo, vanuit het niet. *God*: de Hebr. naam *Elohiem* is de meest gangbare aanduiding voor God in het OT. Het is als zodanig geen eigennaam (het stamt af van het Semitische woord 'el (god) en kan voor elke willekeurige godheid worden gebruikt), maar wordt wel vaak als eigennaam gebruikt. Hoewel *Elohiem* een meervoudsvorm is, staat het werkwoord in het enkelvoud. Deze constructie komt in het hele OT voor. Sommigen denken dat het om de pluralis majestatis gaat, of in ieder geval een vorm die het idee van volheid uitdrukt. De kerkvaders, die het OT in het licht van het NT beschouwden, zagen dat meervoud als een verwijzing naar de Drie-eenheid en het enkelvoud als een bewijs van de eenheid van God (zie v. 26 en aantekening). *de hemel en de aarde*: d.w.z. alles, de hele schepping. Dit v. kan ofwel worden beschouwd als een beknopte inleiding vooraf op de schepping zoals die wordt beschreven in v. 2-31, ofwel als de eerste scheppingsdaad, waarbij de daaropvolgende fasen van het scheppingswerk in v. 2-31 worden beschreven. Zonder dat dit expliciet wordt genoemd, suggereert dit v. het idee van een schepping ex nihilo.

1:2 *woest en doods*: deze woordcombinatie komt terug in Jer. 4:23 en Jes. 34:11 waar het vertaald wordt met 'chaos en verwoesting'. Zij drukt leegte en wanorde uit, oftewel chaos en het ontbreken van herkenbare voorwerpen of wezens.

Het lezen van Genesis 1:1 geeft weinig problemen. Ik volg daarin ook de uitleg van de Bijbel in Perspectief. Verschillen van inzicht ontstaan bij het nadenken over de verbinding tussen Genesis 1:1 en 1:2. Aalders schrijft in De Korte Verklaring daarover:

Men heeft beweerd dat, wijl die uitdrukking “hemel en aarde” overigens steeds de tegenwoordige georganiseerde wereld aanduidt, dat ook hier het geval zou moeten zijn, zodat men Gen. 1:1 als een soort opschrift zou moeten verstaan. Dit kan echter niet juist zijn. De wijze waarop het tweede vers aanvangt (in het Hebreeuws eenvoudig: “en de aarde...”) toont overtuigend, dat dit niet het begin van het eigenlijke scheppingsbericht zijn kan. Dit tweede vers is kennelijk een terugslag op het eerste, en daardoor is duidelijk dat het eerste niet als een algemeen opschrift kan bedoeld zijn. Maar is het eerste vers geen algemeen opschrift, dan is het eveneens aan geen twijfel onderhevig, dat “hemel en aarde” daar nog niet kunnen bedoeld zijn van de tegenwoordige georganiseerde wereld, van het heelal zoals het er nu na de in Gen. 1 beschreven Goddelijke scheppingswerkzaamheid uitziet. Hoe het heelal geworden is tot wat het thans is wordt in de verzen 3-31 in den brede beschreven; “hemel en aarde” in vers 1 moet dus de aanduiding wezen van de wereld vóór de nadere vorming en ordening welke in die verzen wordt getekend. Wij zullen dus mogen zeggen dat “hemel en aarde” in vs. 1 de aanduiding is van het heelal naar zijn substantie; wij kunnen het ook zo uitdrukken: in Gen. 1:1 wordt beschreven de schepping van de stof waaruit de ganse wereld is gevormd. Wel zijn we ons daarbij ten volle bewust, dat de tekst zelf een dergelijke terminologie niet biedt; wij doen slechts een poging om wat ons het Goddelijk woord zelf zegt in zodanige bewoordingen te omschrijven, dat wij daarmee de bedoeling althans enigermate benaderen.⁹

In het boek “Wie heeft dit alles geschapen” schrijft Niemeijer over dit punt:

De derde opvatting ziet in Genesis 1:1 de eerste zin van het relaas van de schepping. In vers 2 wordt de vertelling in het Hebreeuws voorgezet met de letter waw, in het Nederlands; ‘en’. Het is daarom het meest logisch om in vers 2 het vervolg op vers 1 te zien. Het verhaal gaat na de eerste scheppingsdaad gewoon verder. Een paar consequenties van deze opvatting:

- a. Als het uit het niets scheppen van de hemel en de aarde de eerste scheppingsdaad van God is geweest, viel dit dan binnen of buiten de zes dagen? Waar begint de eerste dag: net als bij de andere dagen bij het ‘God zei’ in vers 3? Of bij ‘in het begin schiep God’? In het vierde gebod (Ex. 20:11) staat dat God de hemel en de aarde en de zee en wat daar leeft, in zes dagen geschapen heeft. Betekent dat dat de schepping van hemel en aarde in Genesis 1:1 binnen de zes dagen valt? Of kan ‘hemel, aarde, zee en al wat daar leeft’ in het vierde gebod ook minder betekenen dan in Genesis 1:1, namelijk alleen de aarde met haar atmosfeer en wateren?

---

⁹ Korte Verklaring, tweede druk blz. 77-78

- b. Het begrip 'hemel' kan in het op zichzelf staande vers 1 een andere betekenis hebben dan in de beperkte zin van vers 8, waar het aanduiding is van het hemelgewelf. Het zou kunnen zien op wat wij het heelal noemen, met onder andere de morgensterren (Job 38:7). En ook op de hemel als troonzaal van God en uitvalbasis van zijn engelen (Gods zonen uit Job 38:7).
- c. Als de toledot-zin in Genesis 2:4a wordt opgevat als opschrift boven het vervolg – zoals elders in Genesis gebruikelijk – en als Genesis 1:1 geen opschrift is, dan valt Genesis 1 buiten de toledot-structuur en is het daardoor onderscheiden van de rest van Genesis. Het gaat dan vooraf aan de tien toledot. **Dat biedt ruimte om te denken aan een scheppingsweek van een bijzonder karakter**, die zich heeft onderscheiden van de tijd erna. Het was de tijd van de schepping die met de zevende dag ophoudt (Gen. 2:1-3).¹⁰

Niemeijer geeft ruimte om te denken aan een scheppingsweek van een bijzonder karakter. Een scheppingsweek doet denken aan een vrij korte periode. Daarbij blijft hij trouw aan de gedachte van een jonge aarde.

Ik denk hierbij aan een periode van miljarden jaren. Daarover later meer. Ook op de vragen die Niemeijer oproept, kom ik later terug.

In het boek 'In den beginne en verder' interpreteert Kwakkel op verschillende manieren Genesis 1:1. Hij eindigt zijn overzicht met:

Hiermee doemt de eerste winst op van de poging om Genesis 1 met Israëlitische ogen te lezen. Als bijbellezer verwacht je dat Genesis 1 beschrijft hoe God alles gemaakt heeft. Daar gaat Genesis 1 inderdaad over. Tegelijk moet je constateren dat het hoofdstuk weinig tot niets vertelt over de schepping van de aarde, het water van de oervloed en de duisternis, die in vers 2 genoemd worden. Als Genesis 1:1 zegt dat God **heel de kosmos geschapen heeft**, zullen de aarde, het water en de duisternis daar wel onder vallen. Maar wanneer en hoe God dat gedaan heeft, wordt niet verteld. De bedoeling van het hoofdstuk is kennelijk iets anders dan de onthulling van de oorsprong van alle dingen.¹¹

Enkele opmerkingen bij het geciteerde over Genesis 1:1:

Het meest logische is om Genesis 1:1 zo te lezen dat God de hemel en de aarde uit het niets geschapen heeft. Het zichtbare en het onzichtbare.¹²

God deed dat in het begin, voorafgaand aan de scheppingsweek.

Tijdens de eerste scheppingsdag heeft God de tijd geschapen in de vorm van een dag- en nachtritme. Als Niemeijer het heeft over een scheppingsweek met een bijzonder karakter,

¹⁰ Zie: 'Wie heeft dit alles geschapen' door P. Niemeijer blz. 26

¹¹ Zie: 'In den beginne en verder' door o.a. dr. G. Kwakkel blz. 14

¹² Kolossenzen 1:16

dan beaam ik dat vanwege de afwezigheid van het dag- en nachtritme. Die scheppingsweek kan vanuit dat gegeven onnoembaar lang hebben geduurd.

Kwakkel constateert dat er niet wordt verteld wanneer en hoe God heel de kosmos heeft geschapen. Ik zou zeggen dat God wél aangeeft dat Hij voorafgaand aan de zesdaagse schepping de kosmos heeft geschapen, maar dat Hij inderdaad niet het *hoe* heeft verteld. Gezien de context van vandaag denk ik aan de oerknal of aan meerdere kleinere oerknallen. Aalders maakt onderscheid tussen scheppen en formeren. Ik denk dat bij God scheppen twee betekenissen kan hebben: Het scheppen van iets uit niets en het scheppen als het formeren van iets hogers uit bestaand materiaal. Zoals een beeldhouwer zijn beeld scheidt uit bestaand materiaal.

Tijdens Genesis 1:1-2 heeft God al het zichtbare en onzichtbare geschapen om er vervolgens tijdens de scheppingsweek de min of meer definitieve vorm aan te geven. Want ik geloof dat Genesis 2 ons vertelt dat God ná die scheppingsweek nog wat heeft toegevoegd. Zo liet Hij op nog op lege plaatsen bomen groeien, legde het paradijs aan, en nadat Adam zich alleen voelde, gaf Hij hem een vrouw.

Na het lezen van Genesis 1:1 gaan we kijken naar Genesis 1:2 en hoe de schrijvers uit de bovenvermelde boeken hierover denken. Aalbers schrijft:

In het tweede vers wordt ons iets naders medegedeeld omtrent een deel van het al, zoals het door de in vs. 1 aangeduide scheppingsdaad het aanzijn verkregen had. Dit vers spreekt alleen van de “aarde”. Met nadruk wordt het woord “aarde” vooropgezet: wat nu de aarde betreft, deze was “enkel ledigheid en vormeloosheid en duisternis over een vloed”. Dat de “aarde” hier zo op den voorgrond treedt behoeft geen verwondering te wekken: zij is het, waarop wij mensen wonen, waarop wij leven, lijden en sterven. Gen. 1:1 leert ons dat er meer bestaat dan alleen de aarde, maar toch de aarde is meer in het bijzonder ons domein.¹³

Dit heeft ons er toe geleid in de combinatie van de drie begrippen “ledigheid”, “vormeloosheid” en “duisternis over een vloed”, alle drie afhankelijk van het éne werkwoord “was”, een samenvattende beschrijving van den toestand der aarde te zien; die drie begrippen tezamen dienen om ons althans enigen indruk te geven hoe de aarde na de almachtige scheppingsdaad van vs. 1 er uitzag.¹⁴

Misschien zullen we mogen zeggen, dat de Geest Gods de reeds geschapen stof instandhoudt en voor de verdere wereldvorming voorbereidt, om alzo de nog ongeorganiseerde wereld tot een welgeordend geheel te doen worden dank zij de in dit hoofdstuk verder berichte bijzondere scheppingsdaden Gods.¹⁵

---

¹³ Korte Verklaring, tweede druk blz. 78

¹⁴ Korte Verklaring, tweede druk blz. 79

¹⁵ Korte Verklaring, tweede druk blz. 82

Niemeijer schrijft over Genesis 1:2:

De aarde was woest en dood volgens vers 2.

Daarmee wordt niet een soort oertoestand uitgedrukt die er uit zichzelf was en waarvan God gebruik kon maken. Ook als Genesis 1:1 niet de eerste scheppingsdaad van God aanduidt die in de toestand van vers 2 uitmondt, en als het de bedoeling van Genesis 1 is om aan te geven dat deze woeste en doodse aarde er was vóór de zes dagen, dan was deze er niet zonder door God **uit het niets** tevoorschijn geroepen te zijn. Er is in de Bijbel niets dat even eeuwig is als God of dat zou kunnen zijn ontstaan buiten Hem en zonder Hem. Uit Hem zijn immers alle dingen. De bijbel kent geen materie die eeuwig is. Voordat de woeste en doodse aarde Van Genesis 1:2 er was, was er niets. Zelfs geen leegte. God schiep de aarde. Op zijn tijd.

De in Genesis 1:2 genoemde woestheid en doodsheid van de aarde zijn ook niet het negatieve gevolg van een 'zondeval' die inmiddels in de hemel zou hebben plaatsgegrepen. We weten dat onder leiding van de duivel engelen in opstand zijn gekomen tegen God, omdat ze niet tevreden waren met de positie die ze van God hadden gekregen (Jud. :6). Maar Genesis 1 vertelt daar niets over en tekent de toestand van vers 2 ook niet als een chaos die door de val van de duivelen zou zijn ontstaan. Dat zou wel heel erg uit de lucht komen vallen.

Of vers 2 nu het vervolg is op de eerste scheppingsdaad in vers 1 of dat het de eerste zin is na het opschrift van vers 1 – duidelijk is dat vers 2 een situatie beschrijft die volgt op het ontstaan van de aarde. De aarde wordt in vers 2 immers als **bestaande** grootheid opgevoerd. Dat bestaan dankt de wereld volgens de Bijbel aan niets of niemand anders dan aan God.

De aarde was woest en dood. Was de wereld toen *slecht*? Of waren er *vijandige* krachten in aan het werk? Genesis 1 geeft tot zulke gedachten geen enkele aanleiding. Hemel en aarde zijn geschapen door God, die alleen maar goed is en in wie geen spoor van duisternis is. Het kwaad en de vijandschap tegen God doen pas hun intrede in de *wereld* door toedoen van de mens (Gen. 3 Rom. 5:12). Die in Genesis 1:2 inlezen, is ongerijmd.

Maar wat betekent het dan dat de aarde nog woest en dood was? Het betekent dat de aarde nog ongevormd en onherbergzaam was: leegte, duisternis en allemaal water. **De aarde moest nog worden voorbereid om de mens te kunnen herbergen en er Gods sabbatsvrede te kunnen genieten. Dát is wat de komende zes dagen gaat gebeuren.**

De situatie van Genesis 1:2 is niet te typeren als slecht of als God vijandig. Maar het is ook nog niet 'goed'. Dat gaat God er in zes dagen van máken (zie Gen. 1 :31) We kunnen bij dit 'nog niet goed' denken aan wat in Genesis 2 staat. Als God de mens geschapen heeft, zegt Hij: het is *niet goed* dat de mens alleen is (Gen. 2:18). De mens heeft een helper nodig. Net zoals de man in zijn eentje nog 'niet goed' was, zo was ook de aarde in de staat van Genesis 1:2 nog 'niet goed': er moest nog heel wat gebeuren. Gods stem gaat het duister overwinnen, de vloed aan banden leggen en de mens oproepen de aarde onder zijn gezag te brengen.

Terwijl de aarde nog woest en doods is, en de oervloed in duisternis gehuld is, is er intussen méér. Meer ook dan materie! Want de Geest van God zweeft over het water, vertelt vers 2 nog. Wat dat zweven precies inhield, weten we niet. Maar het kondigt in ieder geval aan dat er wat gaat gebeuren! Boven het water zweeft de Geest die levend maakt!¹⁶

Kwakkel schrijft over Genesis 1:2:

Vers 2 vertelt allereerst dat de aarde ‘woest en doods’ was. In het Hebreeuws staat hier een woordpaar dat verder alleen nog voorkomt in Jesaja 34:11 en Jeremia 4:23. In beide teksten slaat de uitdrukking op een toestand van verwoesting, die menselijke aanwezigheid onmogelijk maakt. Dat de aarde ‘woest en doods’ was, betekent dat mensen er niet op konden wonen of leven. Da blijkt eveneens uit Jesaja 45:18:

‘Dit zegt de HEER,
die de hemel geschapen heeft – Hij is God! -,
die de aarde gemaakt en gevormd heeft
en die haar heeft gegrondvest
- niet als chaos schiep Hij de aarde,
maar om te bewonen heeft Hij haar gevormd:
Ik ben de HEER, er is geen ander’.

Het Hebreeuwse woord dat hier met ‘chaos’ vertaald is, is hetzelfde als het woord dat De Nieuw Bijbelvertaling in Genesis 1:2 met ‘woest’ weergeeft (*tohoe*). In Jesaja 45:18 vormt het een tegenstelling met ‘om te bewonen’. “Woest’ of ‘chaos’ staat tegenover ‘bewoonbaar’.

Iets dergelijks geldt voor de duisternis. Die blijktens het vervolg van Genesis 1:2 over de aarde heerste.¹⁷

Duidelijk is in elk geval dat de aarde nog onbewoonbaar was voor de mens, maar dat God zich wel met die aarde bezig hield. Het vervolg onthult waar dat toe leidde.¹⁸

Enkele opmerkingen bij het geciteerde over Genesis 1:2:

Uit al deze citaten blijkt dat voorafgaand aan de zesdaagse schepping de aarde in al zijn doodsheid en woestheid al aanwezig was om daar vervolgens in zes dagen iets geweldigs uit te scheppen. Om die aarde toe te rusten voor haar toekomstige bewoners. Om die aarde voldoende grondstoffen mee te geven, zodat mensen daarmee verdere ontwikkelingen in gang kunnen zetten.

Laten we die doodse en woeste aarde de **preschepping** noemen, het voorwerk dat God gedaan heeft alvorens Hij met de zesdaagse schepping begon.

Die preschepping is God begonnen met zijn allereerste scheppingsdaad, zoals dit volgens

---

¹⁶ Zie: ‘Wie heeft dit alles geschapen’ door P. Niemeijer blz. 28-30

¹⁷ Zie: In den beginne en verder’ door o.a. dr. G. Kwakkel blz. 14

¹⁸ Zie: In den beginne en verder’ door o.a. dr. G. Kwakkel blz. 16

veel exegeten in Genesis 1:1 staat vermeld. Wie Genesis 1:1 wil lezen als een opschrift, ontkomt er niet aan om aan Genesis 1:2 de allereerste scheppingsdaad van God vooraf te laten gaan.

Als we Genesis 1:2 beschouwen als een tekening van de aarde zoals deze was net vóór de zesdaagse schepping en we denken dat de allereerste scheppingsdaad daaraan vooraf is gegaan, dan ontstaat er een **hiaat**. Hoeveel tijd zou er kunnen zitten tussen die allereerste scheppingsdaad van God en de getekende situatie van die doodse en woeste aarde?

Of heeft God als eerste scheppingsdaad die doodse en woeste aarde geschapen?

In dat geval is er geen sprake van een hiaat.

Maar hoe zeker is deze exegese?

Invulling van het hiaat

Ik geloof dat God de geschiedenis van Genesis 1 aan Adam en Eva heeft verteld en dat God ervoor heeft gezorgd dat dit verhaal bij Mozes terecht is gekomen. Mozes heeft het opgeschreven en zo is het in de Bijbel gekomen. Genesis 2 zie ik meer als het ervaringsverhaal van Adam en Eva.

We weten dat God alles voorziet. Zeker de vragen die wij nu hebben over schepping en evolutie. Ik denk dan dat God mee daarom ervoor heeft gezorgd dat Genesis 1 zo in de Bijbel is verwoord zoals wij dat nu kunnen lezen.

We ogen en moeten dit hoofdstuk telkens met context van de tijd waarin we lezen opnieuw doordenken. We weten nu veel over evolutie en hoe men daarmee bezig is. Die evolutiegedachte kent sterke en zwakke punten.

Sommige oudeardecreationisten proberen elementen van die evolutie onder te brengen in het hiaat. Dit hiaat bestrijkt 13,8 miljard jaar en daarin is de aarde 4,4 miljard jaar geleden als een heel hete vuurbol ontstaan.

De evolutie gaat uit van een continu proces, zonder al te grote catastrofes. Daarmee komt die evolutiegedachte al direct in tegenspraak met Genesis 1:2, de doodse en woeste aarde, zonder enig zichtbaar leven.

Ik wil een poging doen het hiaat op zo'n manier op te vullen, zodat het met geen enkele bijbelse tekst in tegenspraak komt.

Niemeijer heeft op een directe manier de hiaattheorie bekritiseerd. Nadat ik op mijn nieuwe manier het hiaat heb ingekleurd, zal ik mij allereerst confronteren met zijn kritiek.

Ik schreef al dat de felste kritiek op de hiaattheorie afkomstig is van de jongeardecreationisten. Daarna zal ik ook hun kritiek proberen te weerleggen.

Mijn inkleuring van het hiaat.

Ik geloof dat God voorafgaand aan de zesdaagse schepping voorwerk heeft gedaan. Dat voorwerk noem ik preschepping, want achter dat voorwerk zie ik Gods scheppende hand.

We kennen veel soorten voorwerk. Ik geef drie voorbeelden. Van een beeldhouwer, een kunstschilder en een autofabrikant.

1. Een beeldhouwer begint aan zijn werk nadat hij een steen heeft gekocht. Deze steen is ergens gehouwen, ruwweg op maat gemaakt en vervoerd. In zijn atelier kan de beeldhouwer zelf ook nog enig voorwerk doen. Als hij bijvoorbeeld uit de gekochte steen meerdere verschillende beelden wil maken, kan hij die ene steen in meerdere stenen plitsen.

De tijd die de kunstenaar aan zijn kunstwerk besteed, is vaak de tijd die hij nodig heeft om dat ene kunstwerk uit die ene steen te halen. Het voorwerk, het werk in de groeve, dat telt niet mee.

Wat helemaal niet meetelt is de tijd gedurende welke de steen ontstaan is. Als de steen uit marmer is gemaakt, dan is het wel aardig om iets te weten te komen van de ouderdom van het marmer. Maar dat telt niet mee met de vervaardigingstijd van het kunstwerk.

Toepassing:

De scheppingsweek zie ik als de tijd waarin God de aarde heeft aangekleed. Als voorwerk, als preschepping, zie ik de doodse en woeste aarde uit Genesis 1:2. Misschien heeft de preschepping wel miljarden jaren geduurd. De Bijbel vertelt het niet. Het boek van de natuur vertelt het volgens veel wetenschappers wel. Hoe het ook zij, het idee van een oude aarde is, zo opgevat, niet strijdig met de Bijbel.

2. Voordat een kunstschilder begint te schilderen maakt hij vaak een of meerdere schetsen. Allemaal voorwerk. Tenslotte is hij tevreden en vaak brengt hij dan de gekozen schets met goedkope, bruinachtige verf, aan op het doek.¹⁹ Zo heeft Rembrandt eerst een schets gemaakt van zijn bekende schilderij van de verloren zoon.²⁰ Het blijkt dat verf en zeker goudverf heel erg kostbaar was in die tijd. Vandaar dat een kunstschilder toen vaak eerst een schets maakte om deze vervolgens te gebruiken om het schilderij in te delen.

---

¹⁹ Zie: <https://fritsvanholten.nl/rembrandt-als-landschapsschilder/>

²⁰ Zie: <https://www.statenvertaling.net/kunst/grootbeeld/372.html>

Toepassing:

Tijdens de preschepping kan het zo zijn geweest dat God voorontwerpen heeft gemaakt van dieren en misschien ook wel van de mens. Gods hoofdwerk. Zo'n voorontwerp kan veel gelijkenis vertoond hebben met de huidige dieren en mensen, maar in samenstelling en opbouw heel anders zijn geweest. Denk daarbij aan de schets en het echte schilderij. De schets bevat geen kleuren, het schilderij wel. Zo kan het zijn, dat God als voorontwerp tijdens de preschepping op dieren en mensen gelijkende wezens heeft geschapen zonder bewustzijn (pijngevoel) en ziel.

Het is nu al moeilijk te bewijzen dat mensen een ziel hebben. Laat staan dat je dat zou kunnen bewijzen van een of andere mensaap.

Een voorontwerp is normaal iets anders dan het uiteindelijke resultaat. Vergelijk maar de schets en het schilderij dat Rembrandt maakte van de verloren zoon.

Het fossielenarchief laat veel zien. Ik zie dat allemaal als restanten van Gods voorontwerpen.

Ik ga niet mee met de evolutiegedachte dat het leven voortgekomen is uit het leven wat wij uit het fossielenarchief kunnen afleiden. Want Genesis 1:2 spreekt dat tegen. Op dat moment was er geen zichtbaar leven op aarde.

Evolutionisten hebben het over de struggle of life, de sterkste wint.

Ik ga niet mee met deze gedachte, omdat ik God anders heb leren kennen. God is liefde en Hij ziet met liefdevolle ogen om naar de zwakkere.

Naar mijn idee heeft geen enkel dier tijdens de preschepping pijn gevoeld. God heeft zijn voorwerk op een goed doordachte manier uitgevoerd.

Zo opgevat komt het fossielenarchief niet in strijd met de Bijbel. Want de preschepping is de echte schepping niet. En we kunnen niet over de schepping heen terugkijken naar de preschepping door zondermeer iets te gaan extrapoleren.

3. In een grote autofabriek worden auto's de een na de ander geproduceerd. Meestal zijn alle onderdelen aanwezig en worden de auto's enkel in elkaar gezet. De fabricagetijd in de fabriek wordt gezien als de bouwtijd van de auto. De fabricagetijd van al die verschillende onderdelen blijft buiten beschouwing. Want in hoeveel tijd is een stalen onderdeel gemaakt? Begint dat bij de winning van ijzererts?

Ik ga ervan uit dat voorafgaand aan de zesde scheppingsdag de meeste onderdelen al aanwezig waren. Alleen sommige onderdelen moesten nog een nawerking ondergaan. Ik denk hierbij dan met name aan de aarde en aan alle hemellichamen. Tijdens de vierde scheppingsdag ordende God ons zonnestelsel en waarschijnlijk ook alle zonnestelsels in het heelal. De zon en de maan werden oriëntatiepunten. God stelde de aardas zo in dat er een afwisseling kwam in de seizoenen.

Ik denk dus dat de zgn. *fijn-afstemming* bij onder andere ons zonnestelsel plaatsvond tijdens de vierde scheppingsdag.

Toepassing:

Tijdens de preschepping heeft God alles uit niets geschapen. Tijdens de zesdaagse schepping formeert God al en zichtbare uit het bestaande.

Zo brengt Hij de aarde en de maan in hun meest juiste baan om de zon.

De tekening van de aarde in Genesis 1:2 onderstreept het idee dat er op dat moment er geen sprake was van die fijne afstemming.

Hoe verder we terugkijken hoe moeilijker het wordt om ijstijden nauwkeurig vast te stellen. De laatste grote ijstijd duurde circa 100.000 jaar. Die laatste ijstijd begon caica 117.000 jaar geleden en eindigde circa 17.000 jaar geleden.²¹ Gedurende die lange tijd waren er drie periodes die extra koud waren: de oudste, de oude en de jongste Dryas.²² De Jonge Dryas duurde van 11.650 – 12.850 (BP)²³, ofwel van ca. 9.700 – 10.900 v. Chr.²⁴

Mijn beeld van het einde van de preschepping

Ik plaats Genesis 2:2 aan het einde van de laatste ijstijd, die op circa 10.900 v. Chr. eindigde. Ik denk dat in Genesis 1:2 twee kanten van de aardbol worden beschreven. We weten nu dat de halve werelddoor de zon wordt beschenen en dat de andere helft vrij donker is, zeker tijdens de maansverduistering.

Die wetenschap mogen we inlezen in Genesis 1:2. Het vers beschrijft enerzijds een woeste en doodse aarde en anderzijds een oervloed.

Over de oervloed lag de duisternis. Ik denk hierbij dat de ene helft van die toenmalige aarde uit water heeft bestaan en dat al dat water zich bevond aan de andere kant van de aardbol. De duisternis over de oervloed, waar Genesis 1:2 over spreekt, zou zo kunnen opgevat, dat het aan de kant van de oervloed donkerder was dan aan de andere kant. Dan aan de kant met sneeuw en ijs.

Aan de verlichte kant van de aardbol was de aarde woest en dood. Ik denk daarbij aan de

---

²¹ Zie: <https://wetenschap.infonu.nl/natuurverschijnselen/98835-de-geschiedenis-van-de-ijstijd.html>

²² Zie: https://nl.wikipedia.org/wiki/Jonge_Dryas

²³ Voor BP zie: https://nl.wikipedia.org/wiki/Before_Present

²⁴ In 'Geologie 2' heb ik eerder geprobeerd een aansluiting te maken tussen bijbelse gegevens en de huidige chronologie. Daarbij ben ik vooral uitgegaan van de chronologie die Bert Thurlings in zijn boek 'De wonderen van de wereld' aanreikte. Zie: <http://www.paradijsthesen.nl/wp-content/uploads/2018/10/Geologie-2-2016-wijziging-2018-2-zwart.pdf>

onherbergzaamheid van de Zuidpool. Na honderdduizend jaar ijstijd is daar, denk ik, geen enkel zichtbaar leven meer mogelijk. Het landschap is dan woest en dood.

Ondanks de woestheid, doodsheid en duisternis draagt Gods Geest de aarde.

Aalders komt na een lange beschouwing tot de conclusie:

Waartoe dient nu dit “zweven”? Dat het niet van een blote presentatie mag worden verstaan, ligt voor de hand. De bedoeling zal zijn, dat er van den Geest Gods op de reeds geschapen wereldsubstantie een werking uitgaat, en die werking moet natuurlijk met de scheppingsactie Gods verband houden. Misschien zullen we mogen zeggen, dat de Geest Gods de reeds geschapen stof instandhoudt en voor de verdere wereldvorming voorbereidt, om alzo de nog ongeorganiseerde wereld tot een welgeordend geheel te doen worden dank zij de in dit hoofdstuk verder berichte bijzondere scheppingsdaden Gods.²⁵

Ik deel deze conclusie, omdat ik denk dat alle natuurkrachten door Gods Geest in stand worden gehouden.

Is de ‘bestaande’ kritiek op de hiaattheorie hiermee te weerleggen?

Ik zal ingaan op de kritiek van Niemeijer. Bij Aalders en Kwakkel heb ik geen specifieke kritiek op de hiaattheorie kunnen vinden. Niemeijer schrijft:

Nadat God de aarde geschapen had, lag ze er nog woest en dood bij. Hoe lang heeft deze periode geduurd? Een heel lange tijd? Miljarden jaren? Dat staat er niet. En wie in deze periode het hele evolutieproces zou willen onderbrengen, gaat eraan voorbij dat het ontstaan van gewassen en dieren en mensen (en die zijn toch nodig voor de evolutie!) in Genesis 1 niet in vers 1 of in vers 2 worden gedateerd, maar op de derde, vijfde en zesde dag. Wat viel er op die latere dagen nog te scheppen als er al miljarden jaren evolutie aan was voorafgegaan?²⁶

Hoeveel tijd heeft Genesis 1 – 3 genomen?, vroeg ik. Op één punt ga ik nog even apart in. Als je Genesis 1:1 ziet als eerste scheppingsdaad, en je gaat ervan uit dat de zes dagen van Genesis 1 daarop volgen, kan er dan tussen Genesis 1 :1 en 1:3 niet een periode van miljarden jaren zitten, die alle gegevens waarop de wetenschap haar berekeningen baseert, verklaart? Kan de situatie die in Genesis 1:2 beschreven wordt (een woeste en doodse aarde), niet miljarden jaren geduurd hebben? Kan de aarde geen onderdeel zijn geweest van een heelal dat al miljarden jaren eerder geschapen was en kan de aarde op die manier niet een lang proces van evolutie en fossilisering gekend hebben?

---

²⁵ Korte Verklaring, tweede druk blz. 81-82

²⁶ Zie: ‘Wie heeft dit alles geschapen’ door P. Niemeijer blz. 29

Exegetisch zijn een heel oud heelal en een heel oude aarde zeker mogelijk. Maar het lijkt me dat op de zojuist geschetste wijze toch geen synthese tussen Bijbel en wetenschap geconstrueerd kan worden. In de eerste plaats wil je dan toch van de Bijbel weer een wetenschappelijk en chronologisch verslag maken of de Bijbel aan de wetenschap aanpassen. Maar ook inhoudelijk is het moeilijk: want de miljarden jaren die we in Genesis 1:2 zouden moeten vinden, zeggen hooguit iets over sterren en planeten, maar de processen van evolutie en fossilisering van schepselen verklaren kunnen ze niet, omdat die er toen nog niet eens waren en pas daarna in de verzen 12, 21 en 25 geschapen zijn.²⁷

Inderdaad, Genesis 1:2 laat er geen twijfel over bestaan dat de wereld woest en leeg was. De wereld was op dat moment onbewoonbaar. Dat wil echter niet zeggen dat God daarvoor zijn schepping kan hebben voorbereid door 'kleurloze' planten, dieren en mensen te scheppen. Denk daarbij aan de schets van de kunstschilder. Kleurloos betekent in dit verband dan dieren zonder bewustzijn en mensen zonder ziel.

Hiaattheorie in samenhang met de restitutieer

Zoals we eerder zagen is de restitutieer een van de varianten van de hiaattheorie. Op de website van Ab Klein Haneveld is een uitvoerige uitleg en een brede onderbouwing van de **restitutieer** te vinden.

https://www.bijbelspanorama.nl/s44_restitutieer_creationistische_variant/

Dit verhaal van Ab Klein Haneveld is weerlegd door Jildert de Boer.

<https://verdiepingenaansporing.nl/artikelen/de-restitutieer-en-het-herstel-van-de-schepping>

Aan het einde van het verhaal van Klein Haneveld blijkt dat de restitutieer door veel bekende en onbekende leiders uit evangelische kringen geleerd wordt. Hij wijst op o.a. John Stott en Willem Ouweneel. Omdat ik het boek 'Adam waar ben je?' van Willem Ouweneel gelezen heb, heb ik geprobeerd dit daarin te achterhalen. Ik heb het niet kunnen vinden. Ik weet niet hoe relevant de restitutieer voor Willem Ouweneel nog is. Eigenlijk weet ik weinig over hoe er over dit onderwerp in evangelische kringen wordt gedacht.

Ik zie wel dat op het internet de restitutieer fel bestreden wordt. Ook het LOGOS-instituut doet daaraan mee.

1. <https://www.oudesporen.nl/Download/HB302.pdf>
2. <https://logos.nl/de-restitutieer/>

---

²⁷ Zie: 'Wie heeft dit alles geschapen' door P. Niemeijer blz. 81

De restitutieer duwt de hiaattheorie naar de achtergrond.

De vooral in evangelische kringen aangehangen restitutieer zorgt ervoor dat de hiaattheorie naar de achtergrond verdwijnt. Sommigen associëren de restitutieer helemaal met de hiaattheorie.

Ik zie iets vergelijkbaars gebeuren rond de discussies over het Duizendjarig Rijk. In evangelische kringen hebben ze het daarbij over zes varianten.²⁸ Al die varianten maken de discussie complex. Ik vermoed dat daardoor een zekere weerstand in brede christelijke kringen is ontstaan om echt over dat thema te doordenken. Al die varianten versluieren zo de discussie, die daardoor nauwelijks meer van de grond komt.²⁹

Sec gaat de hiaattheorie slechts over hetgeen God ter voorbereiding aan de zesdaagse schepping geschapen heeft en hoelang dat heeft geduurd.

We zagen al dat de theologen Aalbers, Niemeijer en Kwakkel over Genesis 1:2 duidelijk zijn. Voorafgaand aan de zesdaagse schepping was er al een aarde die woest en leeg was, met een oervloed waarover Gods geest zweefde.

De Bijbel geeft geen informatie over de tijd waarin God deze woeste en lege aarde gemaakt heeft. Het vormt een hiaat, dat op heel verschillende manieren kan worden ingevuld.

Mijn invulling van dat hiaat zie ik als een variant op bestaande aanvullingen, waarbij ik heb geprobeerd om dat zo voor te stellen dat het met geen enkele Bijbeltekst in strijd komt.

Wat schiep God de Vader en wat God de Zoon?

Laten we eens over de volgende teksten doordenken:

Alles is uit hem ontstaan, alles is door hem geschapen, alles heeft in hem zijn doel. Hem komt de eer toe tot in eeuwigheid. Amen.³⁰

Beeld van God, de onzichtbare, is hij,
eerstgeborene van heel de schepping:
in hem is alles geschapen,
alles in de hemel en alles op de aarde,
het zichtbare en het onzichtbare,
vorsten en heersers, machten en krachten,

---

²⁸ David Pawson noemt in zijn boek *Wanneer Jezus terugkomt...* twee vormen van elk van de drie meest gangbare visies: 1) 'Sceptisch' a-millennialisme 2) 'Mythisch' a-millennialisme 3) 'Geestelijk' postmillennialisme 4) 'Politiek' post-millennialisme 5) 'Klassiek' pre-millennialisme 6) 'Dispensationeel' premillennialisme, (hoofdstuk 17-18)

²⁹ Zie: <http://www.paradijsthesen.nl/wp-content/uploads/2019/03/Boek-in-B5-formaat.pdf> ; hoofdstuk 2, Openbaring over het komend duizendjarig rijk

³⁰ Romeinen 11:36

alles is door hem en voor hem geschapen.
Hij bestaat vóór alles en alles bestaat in hem.³¹

Zijn deze beide teksten te verbinden met Genesis 1:1-2?

Kolossenzen heeft het hier over God de Zoon. Alles is door hem en voor Hem geschapen. Uit de tekst in Romeinen 11 is niet direct te halen dat het hier om God de Zoon gaat, maar als we beide teksten samen nemen, dan moet het daar ook wel gaan over God de Zoon.

Ik denk nu dat Genesis 1:1-2 vertelt dat God de Zoon al het zichtbare en onzichtbare geschapen heeft en dat daarbij de heilige Geest een ondersteunende rol heeft gespeeld. Gods geest houdt alle krachten, ook alle zgn. natuurkrachten, in stand.

God de Vader wordt zo meer de formeerder, de Schepper, die aan al het geschapene de definitieve vorm geeft. God de Vader legt tijdens de zesdaagse schepping de laatste hand aan de schepping en maakt daarbij slechts gebruik van hetgeen al aanwezig is.

Tijdens de zesde dag schiep God de mens. Daar lezen we:

God zei: 'laten **wij** mensen maken die ons evenbeeld zijn, die op ons lijken; zij moeten heerschappij voeren over de vissen van de zee en de vogels van de hemel, over het vee, over de hele aarde en over alles wat daarop rondkruipt.'³²

Hier lezen we over **wij** als het goddelijke meervoud: Vader, Zoon en Heilige Geest. De mens als kroon van de schepping krijgt zodoende bijzondere goddelijke aandacht. Bij de schepping van de mens zijn alle drie goddelijke Personen betrokken.

Eigenlijk doet er niet toe wie wat geschapen heeft.

Maar de link tussen de Zoon en Genesis 1:1-2 geeft de indruk dat de Vader aan de Zoon en de heilige Geest de ruimte heeft gegeven om het voorwerk te doen.

Voorwerk, waar in de Bijbel geen tijd aan gekoppeld is.

Kan het voorwerk, de preschepping, miljarden jaren geduurd hebben?

Tot voor kort geloofde ik niet in een miljarden jaren oude aarde. Het streed met mijn toekomstverwachting. Ik kon mij niet voorstellen dat een God die in een oogwenk mensen zal veranderen en binnen een vrij korte tijd de nieuwe hemel en de nieuwe aarde zal realiseren, voor de schepping miljarden jaren heeft uitgetrokken. Dit conflicteerde te veel.

Nu zie ik het anders. Het voorwerk kan miljarden jaren hebben geduurd en daarna is God met een schone lei begonnen. Volgens Genesis 1:2 was er een woeste en lege aarde, waarmee in eerste instantie God de Vader begon te formeren.

Formeren heeft iets van de werkwijze van een kunstschilder. Zoals deze eerst vaak diverse schetsen maakt om zich een idee vormen om vervolgens met de definitieve versie aan de

---

³¹ Kolossenzen 1:15-17

³² Genesis 1:26

slag te gaan. Zo zijn er tijdens de preschepping enkele schetsen gemaakt als voorwerk. Gebruikmakend daarvan heeft God in zes dagen de huidige aarde geschapen.

Tijdens het herstel en de vernieuwing van de huidige aarde zal God gebruik maken van alles wat tijdens de hele aardse geschiedenis tot stand is gekomen. Alle mensen zullen opstaan uit de dood. God kent ieder en weet precies hoe elk van ons eruit heeft gezien. Hij zal ons nog mooier maken dan we zijn. Het beste komt nog. We zullen een onvergankelijk lichaam ontvangen. Ondanks deze schitterende vernieuwing, zullen allen die we tijdens ons leven hebben gekend, ons herkennen.

Nu zie ik enig verband tussen de korte zesdaagse schepping uit al bestaand materiaal en de realisatie van een nieuwe hemel en een nieuwe aarde uit eveneens bestaand materiaal.

Ondersteunt Spreuken 8:22-31 de hiaattheorie?

Spreuken 8:22-31 biedt volgens Kwakkel iets extra's ten opzichte van Genesis 1.

Dat ben ik met hem eens. Vanuit de aantekeningen die Kwakkel bij Spreuken 8:22-31 maakte en de aantekeningen uit de *Studiebijbel in perspectief*, zoek ik naar een verbinding met de hiaattheorie.

We lezen Spreuken 8:22-31:

- ²² De HEER heeft mij vóór al het andere verworven,
toen hij zijn scheppingswerk begon, schiep hij eerst mij.
- ²³ Ik ben voor alles gemaakt, nog voor alles er was,
nog voor de aarde vorm kreeg.
- ²⁴ Toen er nog geen oceanen waren, werd ik voortgebracht,
nog voor de bronnen met hun waterstromen.
- ²⁵ Toen de bergen nog niet waren neergezet, werd ik voortgebracht,
nog voor er heuvels waren.
- ²⁶ De aarde en de velden had de HEER nog niet geschapen,
geen korrel zand was nog gemaakt.
- ²⁷ Ik was erbij toen hij de hemel zijn plaats gaf
en een cirkel om het water trok,
- ²⁸ de wolken aan de hemelkoepel plaatste,
de oceanen bruisend op liet wellen,
- ²⁹ toen hij aan de zeeën grenzen stelde,
het water met zijn woord zijn plaats gaf,
de fundamente van de aarde legde.
- ³⁰ Ik was zijn lieveling,
een bron van vreugde, elke dag opnieuw.
Ik was altijd verheugd in zijn aanwezigheid,
- ³¹ vond vreugde in zijn hele aarde
en was blij met alle mensen.

De Studiebijbel in perspectief noteert bij het eerste vers:

De v. 22-31 vormen een lofzang op de buitengewone rol van Wijsheid in het goddelijk scheppingswerk (vgl. 3:19-20). Wijsheid wordt als een persoon voorgesteld, net als in het voorgaande (v. 1-21) en de volgende verzen (v. 32-36) en op dezelfde manier als vrouw Dwaasheid (9:13-18). Ze neemt de gedaante aan van de helper van God: zijn 'bouwmeester' (v. 30). De auteur prijst hier opnieuw de wijsheid aan, door de aandacht te vestigen op wat God dankzij haar heeft bewerkstelligd.

heeft mij .... verworven: hetzelfde Hebr. werkwoord als in 4:5,7. Anderen stellen de volgende vertaling voor: 'bezat mij', 'heeft mij aangesteld' of 'heeft mij voortgebracht' (v. 24). De vertaling 'heeft mij geschapen', die sommigen aannemen, is problematisch, omdat de wijsheid een eigenschap is die God in alle eeuwigheid bezit. Velen denken dat deze passage aan de basis ligt van diverse verklaringen in het NT over Christus, die 'Gods wijsheid is' (1 Kor. 1:24,30; 2:3) en die een actieve rol heeft gespeeld in de schepping (Joh. 1:1-3; Kol. 1:16).

We kennen Jezus Christus onder veel aanduidingen en de **Ik ben** uitspraken: het Lam Gods, de Leeuw van Juda, Ik ben de weg, de waarheid en het leven, Ik ben het brood dat leven geeft, Ik ben het licht voor de wereld, Ik ben de deur en Ik ben de goede Herder.

Jezus Christus is het Lam Gods geworden en Hij is de Leeuw van Juda geworden.

Ook alle "Ik ben" uitspraken wijzen in zekere zin op iets wat Jezus is geworden door zijn gang van kribbe naar kruis. Door de overwinning op Satan te behalen en dat te onderstrepen met zijn opstanding uit de dood.

Hebreeën vertelt ons dat Jezus gehoorzaamheid geleerd heeft.³³

Ik denk dat in analogie hiermee je mag aannemen dat Jezus wijsheid heeft ontvangen tijdens de schepping van de wereld.

Voor de grondlegging van de wereld heeft de drie-enige God een plan gemaakt. Paulus schrijft dat wij voor de grondlegging van de wereld gekend zijn.³⁴ Omdat dit voor ons geldt, geldt dit voor alle mensen. God heeft van vóór de grondlegging van de wereld alle mensen, die Hij in de loop van de tijd zou gaan scheppen, in zijn plan opgenomen.

Jezus heeft dit zien gebeuren en eraan meegewerkt als Gods bouwmeester.

Al doende wordt er geleerd. Al doende wordt er wijsheid opgedaan.

Ik denk nu dat wijsheid een eigenschap van God de Vader is die Hij in alle eeuwigheid bezit.

God de Zoon daarentegen heeft tijdens de schepping en daarna wijsheid opgedaan.

Ik lees Spreuken 8:22-31 zo dat God de Vader al voor de grondlegging van de wereld wijsheid aan zijn Zoon heeft gegeven. Misschien in de aanvang en tijdens Gods Vrederaad.

De Studiebijbel noteert bij vers 30:

zijn lieveling: de nadruk ligt hier op de vreugde bij het zien van dit wonder. Anderen vertalen: 'bouwmeester' of 'uitvoerster', volgens een andere betekenis van het Hebr. woord. De nadruk komt dan op de actieve rol van wijsheid in de scheppingswerken te

---

³³ Hebreeën 5:8

³⁴ Efeziërs 1:4

liggen. De voorafgaande verzen en de bijbelse context in het algemeen (de rol van de wijsheid) lijken deze tweede vertaling te ondersteunen. De verzen die op dit v. volgen (v. 30-31) ondersteunen de eerste vertaling.

Ik geloof dat als je de wijsheid ziet als een eigenschap van God de Zoon, beide vertalingen goed zijn. Immers alles is voor en door Hem geschapen. God de Zoon heeft zowel als 'bouwmeester' en als 'uitvoerder' in nauwe afstemming met de Vader alles geschapen. Jezus Christus heeft tijdens zijn aardse leven ons ook de Vader doen kennen, omdat Hij alles deed in nauwe verbondenheid met Zijn Vader en Hem altijd gehoorzaam was.³⁵

Aan de schepping hebben zowel de Vader als de Zoon vreugde beleefd.

Al doende is de wijsheid bij de Zoon toegenomen.

De Zoon heeft zich er altijd in verheugd.

De Zoon was erbij toen er nog geen korrel zand gemaakt was.

Uit de beschrijving van de scheppingsweek blijkt dat er veel aarde, zand, slib en modder aanwezig is geweest. Voor het laten opschieten van de planten en de bomen, de voor de schepping van de mens. God nam stof, nam leem uit de aarde en vormde daaruit de eerste mens.³⁶

Over het feit dat Spreuken iets toevoegt aan Genesis 1 schrijft Kwakkel:

Spreuken 8:24 spreekt over een moment waarop het diepe water van de oervloed er nog niet was. Daarmee geeft de tekst iets extra's ten opzichte van Genesis 1. Genesis 1 spreekt immers niet met zoveel woorden over de schepping van de oervloed of over een tijd die daaraan voorafging.

Ook de bergen en de heuvels in vers 25 vormen een plus ten opzichte van Genesis 1. Het 'neerzetten' van de bergen zal wel verband houden met de gedachte dat de bergen in het water onder de aarde rusten (vgl. Jona 2:7, waar Jona zegt: 'Ik zink tot de bodem, waar de bergen oprijzen'). En de reden waarom de wijsheid hier juist de bergen en de heuvels noemt, zal wel zijn dat men hen als oeroud beschouwde (vgl. Gen. 49:26; Ps. 90:2; Hab. 3:6).³⁷

Spreuken 8:22-31 laat zien dat God voorafgaande aan de scheppingsweek al veel geschapen heeft. Maar hoeveel? En wat precies? Daar geeft de Bijbel grotendeels geen informatie over. Dat vormt een hiaat.

Wetenschappers weten buiten de Bijbel om steeds meer over de vorming van de kosmos en de aarde. Velen onderschrijven het idee van de oerknal, circa 18 miljard jaar geleden. Veel later is de aarde ontstaan en haar ouderdom wordt nu veelal op 4,5 miljard jaar geschat.

Is deze informatie inpasbaar in het bijbelse hiaat?

Ik denk het wel, maar daarover later meer. Nu eerst iets over de evolutie.

---

³⁵ Johannes 14

³⁶ Genesis 2:7

³⁷ Zie 'In den beginnen en verder' blz. 42-43

Is de evolutie in te passen in de hiaattheorie?

Genesis 1:2 beschrijft een woeste en doodse aarde, en tegelijkertijd lag de duisternis over de oervloed. Aalders, Niemeijer en Kwakkel geven de indruk dat de oervloed de hele aarde heeft bedekt. Enkele citaten:

Hieruit is nog te meer duidelijk dat wij ons dus de aarde in haar oorspronkelijken staat niet in vasten toestand hebben te denken. Of daaruit echter ook volgt, dat wij haar bepaald als een watermassa ons moeten voorstellen, valt te betwijfelen. (...) Op grond hiervan is het dus beter niet te zeggen dat Gen. 1:2 ons bepaald leert dat de aarde in haar oorspronkelijken staat uit eigenlijk gezegd water bestond, maar liever, dat hier de aanvankelijke toestand van de aarde hoogstens als een vloeibare getekend wordt.³⁸

De Nieuwe Bijbelvertaling heeft het over de 'oervloed'. Die vertaling moet ons niet op het verkeerde been zetten. Het gaat hier inderdaad niet om een gewone zee of watervlakte. Maar het is ook niet iets mythisch of een water vol demonische krachten. Het gaat hier om de heel duistere en *ongetemde* vloed die aanvankelijk heel de aarde bedekte.³⁹

Tegenover deze positieve beschrijvingen staan andere teksten waarin de oervloed een bedreigend karakter heeft. Als de bronnen van de oervloed openbreken, spoelt het water van de zondvloed al het leven op aarde weg (Gen. 7:11; vgl. ook 8:2). Psalm 104:5-9 zegt over de HEER:

- ⁵ "U hebt de aarde op pijlers vastgezet,
tot in eeuwigheid wankelt zij niet.
⁶ De oerzee bedekte haar als een kleed,
tot boven de bergen stonden de wateren.
⁷ Toen u hen dreigde, vluchtten zij weg,
toen uw donderstem klonk, stoven zij heen:
⁸ naar hoog in de bergen, naar diep in de dalen,
naar de plaatsen die u had bepaald.
⁹ U stelde een grens die zij niet overschrijden,
nooit weer zullen zij de aarde bedekken'.

De oervloed moet binnen de hem toegewezen grenzen blijven, anders wordt de aarde onleefbaar (vgl. Ez. 26:19).

Het laatste onderdeel van Genesis 1:2 is: 'maar Gods geest zweefde over het water'. De Israëlieten leefden te midden van steppen en woestijnen. Ze waren bekend met het levensbedreigende karakter van de droogte en wisten water dus echt wel te waarderen. Het water uit Genesis 1:2 kan echter moeilijk iets anders dan het water van de zojuist genoemde oervloed zijn. Het deelt daarom in het karakter

---

³⁸ Zie: 'Korte verklaring van de Heilige Schrift' 2^e druk, blz.80

³⁹ Zie: 'Wie heeft dit alles geschapen?' blz. 30

van de oervloed: dit water maakt het leven op aarde onmogelijk, zolang het niet een afgegrensde plaats krijgt toegemeten.⁴⁰

Alders heeft het over de toestand van de aarde die hoogstens als een vloeibare getekend kan worden. Waaraan heeft hij hierbij gedacht?

In de context van nu, met de wetenschappelijke inzichten van nu, zou je haast gaan denken aan het vloeibare aardoppervlakte aan het begin bij de vorming van de aarde.

Daarna is de aardkorst ontstaan. Deze bestaat nu uit 95% stollingsgesteente en 5% sedimentair gesteente.⁴¹

Niemeijer en Kwakkel refereren aan de wereldwijde zondvloed. Niemeijer denkt hierbij aan een *ongetemde* vloed, waarbij geen leven mogelijk is. Kwakkel zit op dezelfde lijn. Zolang de oervloed niet begrensd wordt, is er geen leven op aarde mogelijk.

In de context van nu, waarbij de meeste wetenschappers niet geloven in een wereldwijde zondvloed, en al helemaal niet in twee van dergelijke wereldwijde rampen, is deze exegetische problematisch. Het boek van de natuur laat ons dit niet zien.

Daarom denk ik dat we Genesis 1:2 anders moeten lezen. Dit vers beschrijft twee helften van de wereldbol. De ene helft van de aarde is woest en ledig en de andere helft is bedekt met water.

De hel zie ik ook als een hemellichaam waar aan de ene kant dikke duisternis heerst en dat aan de andere kant in vuur staat. Zodat die dikke duisternis en dat eeuwige vuur met elkaar te combineren zijn. Maar daarover nu niet verder.

Op de nieuwe hemel en de nieuwe aarde zal tijdens het Messiaans Vrederijk in haar aanvang ook nog een tweedeling zijn. Op de ene helft van die nieuwe wereld zal het nieuwe Jeruzalem neerdalen en vandaaruit zal Jezus alles en allen aan zich onderwerpen. Aan de andere kant van die nieuwe wereld zal het eerst nog duister zijn. Als de ongelovigen zich gaan bewegen naar het nieuwe Jeruzalem zullen zij engelen bij de poorten zien staan en aan hun heiligheid en aan de heiligheid van die geliefde stad zullen zij zich branden. Zij zullen zich wanen in de vuurpoel, totdat zij zich hebben bekeerd. Daarna zullen zij hun lof aan God mogen binnenbrengen in het nieuwe Jeruzalem.⁴²

Past deze tweedeling van de aarde met de daarbij beschreven woestheid en leegheid het mogelijk het te lezen in de context van wat we nu weten? Ja en nee.

Ja. De huidige wetenschap gaat ervanuit dat er meerdere ijstijden zijn geweest. Alleen is niet direct vast te stellen welk deel van de aarde bedekt is geweest. Daarin verschillen wetenschappers.

Ik veronderstel nu dat de ene kant van de aarde helemaal bedekt is geweest met een ijslaag, terwijl aan de andere kant van de aarde alles water was. Ik zie de Zuidpool als een woest en leeg continent, waar voor langere tijd geen bewoning mogelijk is. De laatste ijstijd heeft volgens de wetenschap duizenden jaren geduurd. Gedurende zo'n tijd is er bij de

---

⁴⁰ Zie 'In den beginne en verder' blz. 15

⁴¹ Zie: [https://nl.wikipedia.org/wiki/Aarde_\(planeet\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Aarde_(planeet))

⁴² Openbaring 21:26

omstandigheden die in het midden van de Zuidpool heersen, echt geen leven mogelijk. Alles sterft uit.

Nee. Gezien de evolutie, gezien het feit dat het leven zich op aarde gedurende een heel lange tijd heeft ontwikkeld, is het uitgesloten dat alle levende wezens tijdens de laatste ijstijd zijn uitgestorven.

De wetenschap geeft wel aan dat tijdens diverse ijstijden veel dieren zijn uitgestorven. Maar volgens de evolutiegedachte is er altijd een opklimmende lijn gebleven. Ondanks alle rampen ontwikkelt het leven zich tot steeds complexere levensvormen.

De evolutie als een doorgaande lijn is niet in te passen in de hiaattheorie.

Maar, bij een 4,5 miljard jaar oude aarde waarbij het leven na circa één miljard jaar langzaam tot ontwikkeling kwam, blijft er voldoende ruimte over voor stapsgewijze evolutie en micro-evolutie.

Ik heb het al eerder gehad over een kunstschilder die eerst schetsen maakt om vervolgens aan de hand van die schetsen het schilderij op te zetten.

Zo zijn er veel meer voorbeelden te noemen dat mensen eerst een proefopstelling, een prototype of een model maken voordat zij ergens aan beginnen.

Een chemicus maakt bijvoorbeeld eerst een proefopstelling van een nieuw te ontwikkelen chemisch proces, voordat men aan de bouw van een fabriek begint waarbij men deze nieuwe techniek wil toepassen. Voor het maken van een nieuwe auto maakt men eerst een prototype. Een planoloog laat diverse modellen maken voor zijn plannen. Een architect tekent een gebouw en laat daarvan soms een model maken om zijn ideeën aan de opdrachtgever te verduidelijken.

Zo doen mensen voorwerk. Heeft God ook voorwerk gedaan tijdens de hiaatperiode?

Voorwerk, waarvan de restanten nog in de aardkorst te vinden zijn?

Voorwerk, waarbij Hij onder andere gebruik heeft gemaakt van evolutie?

Ik krijg steeds meer het idee dat God voorwerk heeft gedaan in diverse etappes. Etappes gescheiden door ijstijden. Tijdens zo'n ijstijd verwijderde God een deel van de proefopstelling en vulde dat op een andere manier aan.

Tijdens de laatste ijstijd heeft God alles wat leeft verwijderd om met een schone lei zijn bedachte en inmiddels beproefde plan te gaan uitvoeren.

Past de preschepping bij God?

Heeft de almachtige en volkomen wijze God die alles voorziet een preschepping nodig?

We zagen al dat de wijsheid aan de Zoon gegeven is en zich verder heeft ontwikkeld.

Ik denk dat de Zoon tijdens de preschepping veel geleerd heeft en wijsheid heeft opgedaan.

Maar de preschepping is vooral bedoeld voor ons om het te overdenken en ervan te leren.

Want God heeft ook alle huidige wetenschappelijke ontwikkelingen voorzien. Hij heeft ze

niet alleen voorzien, Hij geeft in elke tijd mensen de gaven die op dat moment nodig zijn om Hem dieper te leren kennen.

De preschepping laat zien dat God stapsgewijs handelt. Vanuit de Bijbel weten we dat er een wereldwijde zondvloed is geweest en dat er een nieuwe hemel en een nieuwe aarde zal komen. Twee grote gebeurtenissen, waarvan de een achter ons ligt en de ander nog in het verschiet ligt.

Ik zie nu steeds meer in dat de zondvloed en de komende vernieuwing van de wereld in het verlengde liggen van de dynamiek tijdens de preschepping.

De zondvloed verwijst naar de komende reiniging van de hele aarde. Tijdens de zondvloed maakte God gebruik van water om de wereld te reinigen. In de laatste dagen van de oude wereld zal God deze reinigen met vuur, waarna Hij die gereinigde wereld gaat vernieuwen. Het nieuwe Jeruzalem zal dan neerdalen, alle doden zullen opstaan en daarna zal Jezus terugkomen. Iedereen zal Hem zien. Met name allen die dan net uit de dood zijn opgestaan.

Ik geloof in een wereldwijde zondvloed, die vooral het gebied heeft getroffen waar Noach leefde en waar hij de daar wonende mensen heeft bereikt met zijn waarschuwingen.

Ik zie God als een verkiezend God. God kiest één volk uit om zijn heilsplan te realiseren, om zichzelf bekend te maken en om de mensen te leren wat goed en kwaad is.

Alle andere volken zullen hiervan kennis nemen, is het niet in de huidige wereld dan wel in de toekomstige. Want God zal alle volken in zijn zegen betrekken. Daarom is zijn verbond met Abraham, Isaac en Jacob cruciaal. Alle volken delen in dat verbond. Dus niet alleen enkele individuen uit elk volk, maar iedereen. God zal heel Israël redden en daarin zullen alle volken delen.⁴³

Daniël ontvangt visioenen die de hele toenmalige wereld betroffen⁴⁴. In de Bijbel wordt dan zonder meer gesproken over de hele wereld. Dit goddelijke spreken kleurt mijn kijk op de zondvloed.

Omdat Gods plannen niet falen en omdat elk plan het goede uitwerkt, ben ik anders tegen de zondvloed gaan aankijken. Alle mensen die tijdens de zondvloed zijn omgekomen, zullen eens opstaan uit de dood. God heeft ook met hen het goede voor.

Er bestaan veel zondvloedverhalen. Al die verhalen kunnen nooit alleen van Noach afkomstig zijn. Ik denk daarbij met name aan de Kroniek van Akakor en aan de verhalen waarin mensen melding maken van een tweede zon.⁴⁵

Ik denk dus dat de zondvloed wereldwijde gevolgen heeft gehad en dat God daarmee voldoende duidelijk heeft gemaakt wat Hij kan en wat Hij uiteindelijk zal doen aan het einde van de tijd met deze wereld. Maar dat er buiten hen die door de ark zijn gered, ook anderen de zondvloed hebben overleefd. Ook vele dieren, zodat na de zondvloed de aarde weer vol zou worden met alle soorten dieren.

---

⁴³ Romeinen 11:26

⁴⁴ Daniël 2:35, 39; 4:1 HSV; 7:23 en met name aan 8:5 HSV: 'Ik bleef opletten – en zie, er kwam een geitenbok aan, vanuit het westen, over heel het aardoppervlak, zonder de aarde aan te raken. De bok had tussen zijn ogen een opvallende hoorn'. De "Studiebijbel in perspectief" schrijft daarover: **8:5** De geitenbok betekent het Griekse Rijk en de opvallende horens is Alexander de Grote (v. 21), die met indrukwekkende snelheid zoveel gebieden veroverde. In de Chaldeese astrologie vertegenwoordigde de geitenbok Syrië (zie v. 8-9 en aantekeningen)

⁴⁵ Zie: <http://www.paradijsthesen.nl/boek/>

De wetenschap heeft vastgesteld dat er meerdere ijstijden zijn geweest, waarbij telkens een aantal dieren uitstierven.⁴⁶ Ik zie deze ijstijden nu als overgangen, waarbij God iets wegdoet om vervolgens iets nieuws te maken.

Wetenschappers weten zeker dat er eens één supercontinent Pangea⁴⁷ is geweest.

Meerdere denken dat voorafgaand daaraan het supercontinent Rodinia⁴⁸ heeft bestaan.

Ik veronderstel dat Rodinia tijdens de preschepping is uiteengevallen. Misschien is tijdens die gebeurtenis wel de maan van de aarde afgesplitst. Maar vooralsnog blijft de manier waarop de maan is ontstaan een groot vraagteken.

Verder veronderstel ik dat Pangea tijdens de zondvloed is uiteengevallen en dat God tijdens dat ongekend grote gebeuren het paradijs in veiligheid heeft gebracht.⁴⁹

Ik zie de preschepping als het voorwerk dat God heeft gedaan voordat Hij in zes dagen alles formeerde, waarbij er nieuwe elementen zijn toegevoegd.

Tijdens de preschepping heeft God van alles voorbereid. Hij heeft al scheppend voorwerk gedaan. Hij heeft in stappen planten, bomen en dieren geschapen. Die prototypen heeft Hij gebruikt om de mooiste en beste tijdens de zesdaagse schepping te scheppen.

Dit doet mij denken aan de onvergankelijke lichamen die mensen zullen krijgen, nadat zij uit de dood zijn opgestaan. Zo zie ik een doorgaande lijn tussen preschepping, schepping en herschepping.

Daarom denk ik dat de preschepping bij God past. Ik zie daarin de zorgvuldigheid waarmee God alles heeft voorbereid. Gods grootheid wordt daardoor in mijn ogen nog indrukwekkender.

De duur van de preschepping is wellicht iets om nog verder over door te denken.

Als het zo is dat Jezus in het midden van de tijd naar de aarde is gekomen, dan volgen er nog miljarden jaren. Dan is de tijd waarin we de gevolgen van de zondeval ondervinden ten opzicht van die totale tijd betrekkelijk kort. Eigenlijk niet meer dan een kleine verstoring.

Met gedachten aan de preschepping komen zo de gevolgen van de zondeval in een ander licht te staan.

Wetenschappelijke onderbouwing

In de geologie werkt men doorgaans met het 'uniformitarisme' als uitgangspunt.

Gijsbert van den Brink schrijft daarover:

Lyell ontwikkelde een voorkeur voor 'uniformitarisme', waarbij hij teruggreep op een idee van de Schotse natuuronderzoeker James Hutton (1726-1797). Dit is de opvatting dat veranderingen in aardlagen (of *strata*) niet het gevolg zijn van plotselinge catastrofes ('catastrofisme'), maar van bijzonder langzame en geleidelijke processen die we vandaag de dag nog steeds in de natuur aan het werk kunnen zien.

---

⁴⁶ Zie: Nederlands Dagblad 7 maart 2020, **nd**zeven blz. 15

⁴⁷ Zie: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Pangea>

⁴⁸ Zie: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Rodinia>

⁴⁹ Zie: <http://www.paradijsthesen.nl/fantasie-of-werkelijkheid/>

Als de processen die veranderingen in de aardlagen veroorzaken door de tijd heen min of meer uniform zijn geweest, dan moeten ze al veel langer gaande zijn dan slechts enkele millennia. Inderdaad leek een groeiend aantal geologische observaties onverenigbaar met het catastrofisme: ze konden noch verklaard worden door te verwijzen naar een wereldwijde zondvloed, noch door een groter aantal plaatselijke overstromingen of catastrofes te veronderstellen. Daardoor geloofden rond 1840 bijna alle geologen dat de aarde op zijn minst miljoenen jaren oud moest zijn en dat ze al een lange geschiedenis moet hebben gekend voordat er mensen op het toneel verschenen.⁵⁰

Ik neem een tussenstandpunt in tussen het uniformitarisme en het catastrofisme. Ik denk dat tijdens de zondvloed de aardkorst sterk veranderd is, omdat ik ervan uitga dat toen het ene supercontinent Pangea uiteen is gevallen om vervolgens weer een soort terugwerkende beweging te maken. Hierdoor zijn meerdere bergketens ontstaan.

Voorts denk ik dat iets dergelijks tijdens de preschepping heeft plaatsgevonden. Geleerden zien zoveel overeenkomsten tussen de aarde en de maan, dat velen van hen menen dat de maan uit de aarde is ontstaan. Mee daarom denk ik dat iets analoogs tijdens de preschepping is gebeurd. Iets wat ook sterke invloed heeft gehad op de aardkorst.

Mijn tussenstandpunt doet mij schipperen tussen een oude en een jonge aarde. Hoewel ik steeds meer opschuif richting oude aarde, omdat onder andere de absolute datering daartoe aanleiding geeft. Die datering is mee gebaseerd op de aanname dat de halveringstijd door de tijd gelijk blijft.⁵¹ Met die aanname in het achterhoofd is het een nauwkeurige klok, die aangeeft dat de wereld miljarden jaren oud is.

Vaak worden geologie en evolutie met elkaar verbonden. Zo schrijft René Fransen:

De geologie wijst op een oude aarde, de biologie op een gemeenschappelijke afstamming. Er zijn – zoals hierboven besproken – zeker nog vragen, maar gezien de overtuigende aanwijzingen voor een oude aarde en voor evolutie is er op dit moment geen reden om te zoeken naar de bovennatuurlijke verklaring.

Een derde verweer is dat het ‘wetenschappelijk creationisme’ niet in staat is om een model te produceren dat de bekende geologische en biologische gegevens net zo goed kan verklaren als de reguliere wetenschappelijke theorieën. Het is bovendien onmogelijk om alle geschiedenis die wij kunnen waarnemen, te concentreren in een tijdsbestek van enkele duizenden jaren.⁵²

Volgens mijn gevoel worden hier geologie en evolutie aan elkaar gekoppeld. In vind nu dat de geologie veel sterkere papieren heeft dan de evolutie. Geologie en kosmologie komen uit op een miljarden jaren oude kosmos. Dat kan ik verbinden aan Genesis 1:1.

Evolutie daarentegen is een heel ander verhaal. Volgens Genesis 1:2 was de aarde woest en leeg. Zo woest en leeg dat er geen enkel teken van leven meer was. Voorafgaand aan deze woeste en lege aarde kunnen er diverse ontwikkelingen hebben plaatsgevonden. Genesis

---

⁵⁰ Zie: ‘En de aarde bracht voort’ van Gijsbert van den Brink blz. 40

⁵¹ Zie: https://nl.wikipedia.org/wiki/Radiometrische_datering

⁵² Zie: ‘En God zag dat het goed was’ door o.a. René Fransen blz.375

1:2 geeft daar ruimte voor. Aalders schrijft daarover. Maar vanwege zijn voorveronderstelling wijst hij deze mogelijkheid direct af. Hij schrijft:

Het tweede woord (*vormeloosheid, NB*) komt behalve hier nog slechts tweemaal voor, n.l. Jes. 34:11 en Jer. 4:23. In Jer. 4:23 wordt het gebruikt in terugslag op Gen. 1:2: de profeet ziet de aarde teruggebracht in den toestand waarin zij zich bij het begin bevond. In Jes. 34:11 gaat het over een oordeel dat Edom zal treffen; de bedoeling is hier dat God alles daar even grondig en zorgvuldig zal afbreken als anders de opbouw met behulp van meetsnoer en paslood plaats vindt. Men zou dus kunnen vertalen 'woestheid', maar aangezien dit woord aanleiding zou kunnen geven tot de gedachte dat er een geordende toestand was voorafgegaan waarin door de een of andere oorzaak storend werd ingegrepen, **wat in Gen. 1:2 zeker de bedoeling niet is**, verdient de voorkeur "vormeloosheid". De bedoeling hiervan moet dan zijn dat de aarde nog niet den geordenden vorm had verkregen, dien wij thans kennen.⁵³

Ik heb de tekst 'wat in Gen. 1:2 zeker de bedoeling niet is' geaccentueerd, omdat ik denk dat we dit woord zo moeten interpreteren dat het juist wél zo heeft plaatsgevonden. De beide aangehaalde teksten geven daar aanleiding toe. Maar ook de natuurwetenschap. Voor Genesis 1:2 is er een geordende wereld geweest. Een preschepping.

Voorafgaand aan de fijne-afstemming heeft de aarde verschillende banen rond de zon doorlopen. Wat diverse ijstijden tot gevolg heeft gehad. Tijdens de vierde scheppingsdag heeft God de juiste baan van de aarde bepaald. Ook heeft Hij toen de aardas ingesteld.

Met elk goddelijk ingrijpen kan de wetenschap niets. Kwakkel schrijft daarover het volgende:

Ik wil wel iets naar voren brengen over de aard van wetenschappelijke kennis, de geldigheid en de beperkingen daarvan. Kenmerkend voor natuurwetenschappelijk onderzoek zijn de begrippen 'empirisch' en 'experimenteel'. 'Empirisch' betekent kort gezegd dat men zich baseert op waarnemingen. Ideeën die puur op geloof gebaseerd zijn doen dus niet mee. 'Experimenteel' wijst op de manier waarop waarnemingen in de praktijk van het onderzoek georganiseerd worden. Men telt een hypothese (veronderstelling) op en toetst deze door middel van experimenten, waarvan het verloop via waarneming (empirisch dus) geregistreerd wordt. Als de experimenten de hypothese bevestigen, ontwikkelt zij zich tot een theorie. Hypothesen en theorieën die niet empirisch/experimenteel getoetst kunnen worden hoeven niet onjuist te zijn, maar zij blijven toch buiten beschouwing, omdat zij buiten de spelregels vallen. De experimenten moeten verder herhaalbaar zijn, willen ze bewijskracht hebben. In de bewijsvoering speelt daarnaast de mate waarin een theorie in staat is andere (bijv. nog niet eerder waargenomen of onderzochte) verschijnselen te voorspellen en te verklaren een belangrijke rol. Hoe beter een theorie hiertoe in staat is, des te sterker staat zij.⁵⁴

---

⁵³ Zie: 'Korte Verklaring der Heilige Schrift' door G.Ch. Aalders blz. 79

⁵⁴ Zie 'In den beginne en ver' door o.a. G. Kwakkel blz. 122-123

Nadat Kwakkel het bovenstaande verder heeft uitgewerkt en enkele nuances heeft aangebracht, schrijft hij verder:

Het is dus feitelijk meer een uitspraak over de werkelijkheid zoals wij die nu zien en de processen die zich daarin afspelen, dan over het verleden.

Dit geldt ook voor theorieën als de oerknal, de ontwikkeling van levende organismen zoals die afgeleid wordt uit de fossielen, en de afstamming van de mens uit de aap. Ik kan – zoals gezegd – niet beoordelen of deze theorieën voldoen aan de regels die gelden voor dergelijk natuurwetenschappelijk onderzoek. Ik heb daar geen mening over die de moeite waard is aan anderen doorgegeven te worden, en evenmin over de erop ingebracht kritiek. Voor het vervolg van mijn betoog hoeft dat ook niet. Daarom ga ik voor dit moment uit van de veronderstelling dat deze theorieën natuurwetenschappelijk plausibel zijn.⁵⁵

Ik ga minder ver als Kwakkel. Ik geloof in de harmonie tussen geloof en wetenschap. Daarbij geef ik de wetenschap het volle pond zolang het niet in strijd is met de Bijbel.

De hiaattheorie laat zich op meerdere manieren invullen. Mijn invulling geeft ruimte aan een oude aarde met het daarin te vinden fossielenarchief. Evolutie daarentegen strijdt op vele manieren met de Bijbel. Allereerst met Genesis 1:2.

Tussenstand

Een hiaat kan op heel verschillende manieren worden opgevuld. De manier waarop ik dat heb gedaan is daar maar een van. Dat komt mee omdat de Bijbel zich op verschillende manieren laat lezen en dat ook alles wat we nu weten uit de natuurwetenschappen zich op verschillende manieren laten duiden.

Wat betreft de Bijbel heb ik dat hierboven laten zien. Sommigen daarvan heb ik weten te onderbouwen met citaten van theologen. Dat doe ik ten slotte nog bij een zeer belangrijk thema. Ik heb namelijk verondersteld dat de zon en de maan tijdens Genesis 1:1 zijn geschapen en niet tijdens de vierde scheppingsdag. Later las ik bij Aalders dat hij er net zo over denkt.

Wederom van een nieuwe scheppingsdaad Gods wordt ons thans bericht. Deze betreft de hemellichten. Allereerst rijst hierbij de vraag of wij het bepaald al de bedoeling van de tekst moeten zien, dat eerst nu de hemellichamen het aanzijn ontvangen. Over het antwoord op deze vraag kunnen wij niet lang in het onzekere verkeren. Waar het eerste vers ons leert, dat “hemel en aarde” in den beginne geschapen zijn, en naast de aarde, waarvan in vs. 2 afzonderlijk wordt gesproken, tot den “hemel” toch zeker wel de “hemellichamen” zullen moeten gerekend worden, is er moeilijk enige twijfel bestaanbaar, dat die hemellichamen reeds bestonden, en niet eerst nu het aanzijn ontvingen. Wanneer dus God zegt: “dat er lichten zijn”, dan beduidt slechts, dat de hemellichamen, die, wat hun substantie betreft, reeds bestaan, thans bepaald als **lichten** optreden zullen, en dat met name, gelijk er in

---

⁵⁵ Zie ‘In den beginne en ver’ door o.a. G. Kwakkel blz. 125

vs. 15 uitdrukkelijk bij gezegd wordt, ten behoeve van de **aarde**. Wat hier geheel en al op den voorgrond staat is de betekenis die de hemellichamen als lichten hebben voor de aarde.⁵⁶

Zo laat de Bijbel zich op verschillende manieren interpreteren. De Bijbel is het levende Woord van God. Bij toename van kennis over en inzicht in alles wat wij weten, zullen we de Bijbel opnieuw moeten doordenken om deze met het boek van de natuur te laten harmoniëren. Maar het boek van de natuur is ook voor diverse uitleggingen vatbaar en we weten nog lang niet alles. God zal ons door toename van onze kennis steeds weer uitnodigen om zijn Woord nog dieper te doordenken.

In het boek 'In den beginne en verder' maakt Rob van Houwelingen over 'Paradijsmotieven in het boek Openbaring' diverse verbindingen tussen Genesis en Openbaring. Hij schrijft over het nieuwe Jeruzalem, dat eens zal neerdalen.

Volgens vers 2 (Openbaring 21:2) daalt het nieuwe Jeruzalem neer 'vanuit de hemel' (*ek tou ouranou*). Met de hemel moet hier toch wel de woonplaats van God bedoeld zijn, die het oude en het nieuwe wereldbestel overstijgt. Vandaar de toevoeging: 'bij God vandaan' (*apo tou theou*, dat dus gelijkstaat met *ek tou ouranou*). Het nieuwe Jeruzalem blijft niet over uit de vroegere situatie en komt niet vanzelf mee met de nieuwe situatie. Het is uit God, een echte godsstad dus.

(...) Dat het nieuwe Jeruzalem uit de hemel komt, bij God vandaan, is bedoeld om te bewerken dat God voorgoed komt wonen bij mensen. In Israël leefde al het besef dat God zijn tent bij het volk had opgeslagen om onder de mensen te zijn (Ps. 78:60). Hij komt inderdaad wonen 'samen met de mensen' (*meta toon anthroopoon*). Niet alleen bij het volk Israël, zelfs niet een hersteld of een uitgebreid Israël. Dit wonen van God gaat de hele mensheid aan: de (bekeerde) wereldbewoners vormen zijn volk. Zijn verbond zal zich in volle omvang ontplooiën, zodat zelfs de verenigde naties erin passen. Het nieuwe Jeruzalem wordt de hoofdstad van een nieuwe wereld, waar gerechtigheid woont vanwege Gods permanente aanwezigheid.⁵⁷

Ik denk dat het nieuwe Jeruzalem vanuit de derde hemel komt, waar Paulus het paradijs heeft gezien.⁵⁸ Jezus is naar de hemel gegaan om onder andere daar voor ons woningen klaar te maken.⁵⁹ Uit deze verzen ontstaat het beeld dat in de derde hemel het paradijs is uitgebouwd tot het nieuwe Jeruzalem. Ik denk dan ook dat het paradijs tijdens de zondvloed gered is. De zondvloed is zo gezien een catastrofe geweest die we ons nauwelijks kunnen voorstellen. Het supercontinent Pangea is daardoor zo snel uiteengevallen dat we ons daarover nauwelijks een voorstelling kunnen maken.

Dit uiteenvallen is in Genesis 1:1-2 niet aan de orde. Maar tijdens de preschepping zou het kunnen dat iets dergelijks heeft plaatsgevonden. Ik schreef er al eerder over.

Zo zijn er meer punten die nader onderbouwd kunnen worden.

---

⁵⁶ Zie: Zie: 'Korte Verklaring der Heilige Schrift' door G.Ch. Aalders blz. 89

⁵⁷ Zie: 'In den beginne en verder' door o.a. Rob van Houwelingen blz. 83-84

⁵⁸ 2 Korintiërs 12:2-4

⁵⁹ Johannes 14:1-3

Deze tussenbalans sluit ik met enkele opmerkingen af.

Allereerst wil ik opmerken hoe belangrijk het voor een niet-theoloog is, om te kunnen beschikken over wat theologen ons laten zien. Zo heb ik mij afgevraagd waar het paradijs heeft gelegen en hoe je deze kan typeren. Van Houwelingen schrijft daarover:

De tuin van Eden werd op deze manier terecht getypeerd als een lusthof. Het Hebreeuwse *gan-Eden* zou vertaald kunnen worden als 'land van vreugde' of 'geluksland'. Strikt genomen is de tuin echter niet identiek met Eden, want volgens Genesis 2:8 heeft God de HEER 'een hof in Eden' (*gan be-Eden*) aangelegd. Deze lusthof was 'in het oosten', zoals *miqqèdèm* meestal lokaal vertaald wordt, of misschien moet men zoals de Vulgaat doet liever temporeel vertalen: 'in de begintijd'. Eden was voorzien van een door God zelf aangelegde tuin, met bomen en al. Een passende benaming is dan ook *gan-Elohim*, Godsaaarde (o.a. Ez. 28:13; 31:8-9). Deze lusthof, tegengesteld aan onvruchtbaar woestijnland, hoort bij de woonplaats van God. Vandaar de aanduiding die ook in de Bijbel voorkomt: hof van JHWH. Het tweede hoofdstuk van Genesis doet ons denken aan een paleispark of kasteeltuin, compleet met vruchtbomen, en de geschapen mens daarin geplaatst als beheerder van Gods goede gaarde. JHWH treedt op als de kasteelheer die in de aangename koelte van de avondwind zijn tuin doorwandelt (Gen. 3:8)⁶⁰

Zo is er veel studiewerk nodig om een tekst op een brede en goede manier te verstaan. Dat geldt ook voor Genesis 1:1-2. Ik heb een poging gedaan om, door Schrift met Schrift te vergelijken en door enkele boeken van theologen te raadplegen, verder te komen met die twee eerste Bijbelteksten.

De drie theologen die ik in deze zoektocht heb betrokken, zeggen alle drie dat er voorafgaand aan de zesdaagse schepping de aarde al bestond. Weliswaar leeg en woest, met een oervloed, maar eerst was er een aarde. Tussen de schepping van hemel en aarde (Genesis 1:1) en de beginsituatie van de scheppingsweek ligt een bepaalde tijd, die in Gods ogen waarschijnlijk geen tijd mag heten. Want Hij schiep de tijd, de voor ons meetbare en bekende tijd, tijdens de vierde schepping dag. Maar als we gaan extrapoleren en zo terug kijken, dan mogen we dat met de ons nu bekende tijd doen. Dit betekent dat er ruimte is om aan een oude aarde te denken.

De jongeaardecreationisten, zij die denken dat de aarde circa 6.000 jaar oud is, zouden eigenlijk daarbij moeten aangeven dat zij rekenen vanaf de vierde scheppingsdag en dat zij Genesis 1:1-2 zo interpreteren dat het wat hun betreft voor de ouderdom van de aarde niets uitmaakt.

---

⁶⁰ Zie: 'In den beginne en verder' door o.a. Rob van Houwelingen blz. 81-82